

Lapin ELY-keskuksen lausuntopyyntö: "Valtatien 4 parantaminen välillä Napapiiri-Apukka, Rovaniemi" LAPELY/1495/2024

Tausta

Valtatie 4 Napapiirin Lentokentäntien risteuksen ja Apukan välillä on tärkeä valtakunnallinen ja Rovaniemen seudun päätie, joka välittää Rovaniemen kaupunkiseudun asiointi- ja työmatkaliikenteen lisäksi päivittäistavara- ja matkailuliikennettä koko Lapin alueelle aina Pohjois-Ruotsiin ja Pohjois-Norjaan asti. Tieosuuden varrella on runsaasti matkailuun ja virkistymiseen liittyvää yritystoimintaa Napapiirin, Välttikankaan ja Apukan alueilla, sekä jonkin verran asutusta koko suunnitteluosuudella. Suunnitteluhanke on osa HIRVI-projektia, joka sisältää useampia valtatie 4 parannushankkeita välille Hirvas – Rovaniemi – Vikajärvi. Hanke on saanut EU-rahoitusta Verkkojen Eurooppa -ohjelmasta (CEF – Connecting Europe Facility), jonka tavoitteena on mm. liikenneinfran kehittäminen.

Keskimääräinen vuorokausiliikennemäärä (KVL) valtatie 4 suunnitteluosuudella on noin 4000–9000 ajon./vrk, josta raskasta liikennettä on noin 510–720 ajon./vrk (8–12 % liikenteestä).

Yleissuunnitelman merkittävin vaihtoehtotarkastelu koskee valtatie 4 linjaustarkastelua välillä Lentokentäntien liittymä – Välttikangas. Yleissuunnitelmassa parannettavan tieosuuden pituus on noin 11,8 kilometriä. Valtatie parantamistoimenpiteet alkavat lännestä Syväsenvaaran kohdalla olevan kallioleikkauksen itäpuolelta. Valtatie erkane

nykyiseltä linjaukselta ja siirtyy uuteen maastokäytävään nykyisen Mt 951 Lentokentäntien liittymän jälkeen kaartaen kohti lentokenttäaluetta kiertävää Katastrofitietä. Valtatien sivuaa katastrofitieltä, minkä jälkeen se linjataan kohti Välttikangasta ja nykyistä valtatieä. Katastrofitien ja Välttikankaan väliselle noin 3,5 kilometriä pitkälle suoralle osuudelle sijoitetaan ohituskaistapari sekä varalaskupaikka. Valtatien liittymät ovat tasoliittymiä lukuun ottamatta Lentokentäntien ja Myllymäentien kohdalle toteutettavaa uutta eritasoliittymää. Mt 951 Lentokentäntien ja Mt 9442 Myllymäentien nykyinen valo-ohjattu nelihaaraliittymä korvataan rombisella eli suoraramppisella eritasoliittymällä siten, että valtatie ylittää sivutien. Nykyinen syrjään jäävä valtatie säilyy Pukinpolun ja Välttikankaan välillä toimien valtatie rinnakkaistienä. Sen toiminnallinen luokka muuttuu seutu- tai yhdystieksi.

Yleissuunnitelman arvioidut kokonaiskustannukset ovat 96,2 miljoonaa euroa, josta lunastus- ja korvauskustannusten osuus on noin 0,5 miljoonaa euroa.

Lapin elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on laatinut liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain LjMTL, 503/2005) mukaisen yleissuunnitelman "Vt 4 parantaminen välillä Napapiiri-Apukka, Rovaniemi". Yleissuunnitelmaa koskevat muistutukset toimitetaan ELY-keskukselle ennen nähtävänä oloajan päättymistä (LjMTL 27 §). ELY-keskus varaa kaupungille, mahdollisuuden lausua suunnitelmasta tehdyistä muistutuksista (LjMTL 27 a §). ELY-keskus täydentää kaupungin lausuntopyyntöä nähtävillä oloajan jälkeen, jos suunnitelmasta on jätetty kaupunkia koskevia muistutuksia.

ELY-keskus pyytää, että Rovaniemen kaupunki antaa ELY-keskukselle lausunnon yleissuunnitelmasta ja sitä vastaan mahdollisesti tehdyistä muistutuksista (toimitetaan eri lähete- kirjellä nähtävillä oloajan päätyttyä), sekä ottamaan kantaa lausunnossaan seuraaviin asioihin:

- Onko kaupunki ilmoittanut verkkosivuillaan suunnittelun aloittamisesta, vuorovaikutuksen kutsusta ja suunnitelman nähtäville asettamisesta?
- Onko yleissuunnitelmassa otettu huomioon valtakunnallisen ja alueellisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden toteutuminen kunnan alueella?
- Mitkä oikeusvaikutteiset yleis-, asema- ja ranta-asemakaavat ovat suunnitelman alueella lausuntopyynnön ajankohtana voimassa tai hyväksytyjä? Ovatko kaavat yhdenmukaiset suunnitelman kanssa? Jos kaavoitustilanteessa on tapahtunut

muutoksia nähtäville asetettavassa suunnitelmassa kuvatusta, pyydetään kaupunkia yksilöimään muuttuneet kaavat lausunnossaan.

- Yleissuunnitelmaa ei voida hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Yleissuunnitelma voidaan hyväksyä vastoin voimassa olevaa asemakaavaa, jos kaupunki sitä puoltaa. Puolaako kaupunki yleissuunnitelman hyväksymistä, jos se on ristiriidassa voimassa olevien asemakaavojen kanssa?
- Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelman mukaisiin teiden likimääräisiin sijainteihin tai liikenteellisiin ja teknisiin perusratkaisuihin?
- Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelmaan sisältyvien siltojen, melusteiden tai muiden merkittävien rakenteiden periaateratkaisuihin?
- Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelmassa ehdotettuun varalaskupaikkaan?
- Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelmassa ehdotettuihin tieverkon hallinnollisiin muutoksiin?
- Osallistuuko kaupunki hankkeen rakentamiskustannuksiin?
- Onko kaupungilla, joissa voidaan hyödyntää hankkeessa vapautuvia maa-aineksia?

Lausuntonaan Rovaniemen kaupunki esittää seuraavaa:

1. Onko kaupunki ilmoittanut verkkosivuillaan suunnittelun aloittamisesta, vuorovaikutuksen kutsusta ja suunnitelman nähtäville asettamisesta?

Hankkeen vuoropuhelua on toteutettu liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005), Väyläviraston ohjeiden ja hyväksi havaittujen käytäntöjen mukaisesti.

Yleissuunnitelman laatimisen aikana järjestettiin vuorovaikutustilaisuuksia. Viimeisin yleisötilaisuus pidettiin 6.5.2025 Napapiirillä, Rovaniemellä. Tilaisuuteen osallistui Rovaniemen kaupungin edustajia.

Yleissuunnitelma valtatie 4 parantamisesta Rovaniemen Napapiirin ja Apukan välillä on asetettu nähtäville 30 vuorokauden ajaksi. Suunnitelmasta voi jättää muistutuksia välillä 17.12.2025-16.1.2026. Suunnitelma on nähtävillä Valtion liikenneväylien suunnittelusivustolla kuulutuksen mukaisesti. Kuulutus on julkaistu myös Rovaniemen kaupungin virallisella ilmoitustaululla osoitteessa [https://rovaniemi.cloudnc.fi/fi-FI/Kuulutukset/Valtion_kuulutukset/Vt_4_parantaminen_valilla_NapapiiriApukk\(267234\)](https://rovaniemi.cloudnc.fi/fi-FI/Kuulutukset/Valtion_kuulutukset/Vt_4_parantaminen_valilla_NapapiiriApukk(267234)).

2. Onko yleissuunnitelmassa otettu huomioon valtakunnallisen ja alueellisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden toteutuminen kunnan alueella?

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma on kuvattu yleissuunnitelman kirjauksessa 1.2.1. *Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma*. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12 -suunnitelma) on liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukainen strateginen suunnitelma Suomen liikennejärjestelmän kehittämisestä 12 vuodeksi. Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2026–2037 on annettu 18.12.2025. Valtakunnalliselle liikennejärjestelmälle on asetettu kolme keskenään priorisoitua tavoitetta: 1) toimivuus, 2) turvallisuus ja 3) kestävyys. Tavoitteita yhdistäviksi näkökulmiksi on määritetty tehokkuus, saavutettavuus ja resilienssi. Liikennejärjestelmän toimivuus, turvallisuus ja kestävyys varmistetaan kustannustehokkaasti huomioiden julkisen talouden haastava tilanne ja käytettävissä olevien resurssien niukkuus ja tarve priorisoida tehokkaita ja vaikuttavia toimenpiteitä. Merkittävä osa resursseista kohdistetaan perusväylänpidon toimiin, joilla varmistetaan liikennejärjestelmän toimivuus kustannustehokkaimmin koko maassa. Suomen kokonaisturvallisuuden edistäminen tukee pitkälti myös toimivuustavoitetta, erityisesti huoltovarmuuden, sotilaallisen liikkuvuuden ja elinkeinoelämän kuljetusten osalta. Myös liikenneturvallisuutta parantavat toimet tukevat toimivuustavoitteen toteutumista. Ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys korostuvat erityisesti huolehdittaessa olemassa olevasta liikenneverkosta koko maassa. Saavutettavuuden nähdään sisältyvän vahvasti liikennejärjestelmän toimivuuteen, mutta myös turvallisuuteen, esimerkiksi sotilaallisen liikkuvuuden näkökulmasta.

Rovaniemen kaupungin näkökulmasta valtatie 4:n parantaminen välillä Napapiiri-Apukka vastaa erityisesti Liikenne 12 -suunnitelman toimivuus- ja turvallisuustavoitteita. Hanke edistää matka- ja kuljetusketjujen sujuvaa toteutumista, parantaa alueen saavutettavuutta sekä lisää matka-aikojen ennakoitavuutta. Liikenneturvallisuuden osalta tiehanke parantaa merkittävästi alueen turvallisuutta ohjaamalla Napapiirin matkailualueen läpi menevä Valtatien 4 kauemmaksi alueesta. Valtatien uudella linjauksella ja varalaskupaikalla on myös keskeinen merkitys huoltovarmuuden sekä sotilaallisen liikenteen toimintaedellytysten kannalta erityisesti uuden varalaskupaikan rakentamisen myötä.

Alueellinen liikennejärjestelmäsuunnitelma on kuvattu yleissuunnitelmaselostuksessa kappaleessa *1.2.3 Seudulliset tavoitteet*. Kappaleessa on nostettu esiin Lapin liikennejärjestelmäsuunnitelman 2040 tavoitteita koskien Rovaniemen aluetta. Sen jälkeen Lapin liiton hallitus on hyväksynyt Lapin liikennestrategian 2050 kokouksessaan 2.12.2024. Liikennestrategia sisältää myös lyhyemmän aikavälin strategian vuodelle 2036. Lapin liikennestrategian toimenpideohjelmassa 2036 on priorisoitu kärkitoimenpiteitä, joita alue pitää tärkeimpinä vision mukaisen kehityksen toteuttamiseksi tulevina vuosina. Yhtenä näistä kärkitoimenpiteistä on Valtatien 4 parantaminen tieosuuksilla Keminmaa–Hirvas–Rovaniemi ja Napapiiri–Vikajärvi. Toimenpiteiden osalta on tunnistettu, että ”*Valtatietä 4 parannetaan tieosuuksilla Keminmaa–Hirvas–Rovaniemi ja Napapiiri–Vikajärvi, edistetään tieosuuden Vikajärvi–Sodankylä suunnittelua ja kehitetään tietä osana TEN-T kattavaa verkkoa*”. Lausunnoilla oleva yleissuunnitelma Valtatie 4:n parantamiseksi välillä napapiiri-Apukka toteuttaa hyvin Lapin liikennestrategian kärkitoimenpiteitä.

Rovaniemen kaupunki toteaa, että yleissuunnitelmaselostusta tulee päivittää siten, että siihen sisällytetään ajantasainen selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2026–2037. Lisäksi selostuksessa tulee huomioida Lapin liikennejärjestelmäsuunnitelman 2040 jälkeen hyväksytty Lapin liikennestrategia 2050, jonka Lapin liiton maakuntahallitus on hyväksynyt 2.12.2024. Otsikkotasolla on myös hyvä korvata seudulliset tavoitteet alueellisiin liikennejärjestelmätavoitteisiin. Rovaniemen kaupunki näkee, että yleissuunnitelma tukee hyvin valtakunnallisen ja alueellisen liikennejärjestelmäsuunnitelmien tavoitteita Rovaniemen kaupungin alueella.

- 3. Mitkä oikeusvaikutteiset yleis-, asema- ja ranta-asemakaavat ovat suunnitelman alueella lausuntopyynnön ajankohtana voimassa tai hyväksytyjä? Ovatko kaavat yhdenmukaiset suunnitelman kanssa? Jos kaavoitustilanteessa on tapahtunut muutoksia nähtäville asetettavassa suunnitelmassa kuvastusta, pyydetään kaupunkia yksilöimään muuttuneet kaavat lausunnossaan.**

Alueella ei ole voimassa olevaa yleiskaavaa. Yleissuunnitelma sijoittuu Napapiirin alueella kaupunginvaltuuston 19.5.2003 ja 7.5.2018 hyväksymien asemakaavojen alueelle. Apukan asemakaavan on kaupunginvaltuusto hyväksynyt 22.3.2021 ja asemakaavamuutoksen tekninen lautakunta 19.11.2024.

- 4. Yleissuunnitelmaa ei voida hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Yleissuunnitelma voidaan hyväksyä vastoin voimassa olevaa asemakaavaa, jos kaupunki sitä puoltaa. Puoltaako kaupunki yleissuunnitelman hyväksymistä, jos se on ristiriidassa voimassa olevien asemakaavojen kanssa?**

Voimassa oleva Napapiirin alueen asemakaava ei ole täysin yhdenmukainen yleissuunnitelman kanssa, siinä ei ole huomioitu valtatie siirtämistä uuteen maastokäytävään. Niiltä osin, kuin asemakaava ei ole yhdenmukainen yleissuunnitelman kanssa, kaupunki puoltaa yleissuunnitelman hyväksymistä. Kaavoituspäällikkö on päätöksellään 4.12.2024 §26 käynnistänyt asemakaavan muuttamisen yleissuunnitelmassa esitetyn ratkaisun mukaiseksi. Asemakaavamuutoksella varmistetaan, ettei asemakaava ole ristiriidassa tiesuunnitelman kanssa ja se laaditaan tiesuunnitelma-vaiheen aikana.

Valtatie 4:n nykyinen liikennealue ei sijoitu Apukan asemakaavan alueelle. Apukan alueella on käynnistetty 17.2.2025 asemakaavan muutos ja laajennus, jossa käsitellään myös valtatie liikennealueen tarvittava laajentaminen yleissuunnitelman mukaisesti. Niiltä osin, kuin voimassa oleva Apukan asemakaava ei ole yhdenmukainen yleissuunnitelman kanssa, kaupunki puoltaa yleissuunnitelman hyväksymistä.

5. Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelman mukaisiin teiden likimääräisiin sijainteihin tai liikenteellisiin ja teknisiin perusratkaisuihin?

Rovaniemen kaupungilla ei ole huomauttamista yleissuunnitelman mukaisiin teiden likimääräisiin sijainteihin tai liikenteellisiin ja teknisiin perusratkaisuihin.

Rovaniemen kaupunki ei vielä tiesuunnitelmavaiheessa lähde suunnitteluttamaan suunnittelualueella sijaitsevia kaupungin omistuksessa olevia katuja, K6, K9 ja K10. Kadut suunnitellaan myöhemmässä vaiheessa alueen maankäytön kehittymisen yhteydessä.

Seuraavissa suunnitteluvaiheissa tulee huomioida katuverkon ja moottorikelkkareitien maantieristeämiset yhteistyössä Rovaniemen kaupungin ja valtion kanssa, jotta risteämisten turvallisuus voidaan taata.

6. Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelmaan sisältyvien siltojen, meluesteiden tai muiden merkittävien rakenteiden periaateratkaisuihin?

Rovaniemen kaupungilla ei ole huomautettavaa siltöjen tai muiden merkittävien rakenteiden periaateratkaisuihin.

Kaupunki huomauttaa tarpeen tutkia varalaskupaikan aiheuttamaa lentomelua seuraavassa suunnitteluvaiheessa ja lentomelun mahdollisia vaikutuksia alueelle ja meluesteisiin. Lentomelua ei ole huomioitu yleissuunnitelman meluselvityksessä.

7. Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelmassa ehdotettuun varalaskupaikkaan?

Katastrofitien ja Välttikankaan väliselle noin 3,5 kilometriä pitkälle suoralle osuudelle sijoitetaan ohituskaistapari sekä varalaskupaikka. Varalaskupaikan yhteyteen on osoitettu lentotoiminnan edellyttämiä liitännäisalueita.

Kun uusi varalaskupaikka on suljettuna ajoneuvoliikenteeltä, siirtyy liikenne katuyhteyden K1 kautta nykyiselle rinnakkaistieksi jäävälle maantielle, joka toimii näin varareittinä. Tämä parantaa liikennejärjestelmän huoltovarmuutta ja mahdollistaa

palvelutason sekä sotilaallisen liikkuvuuden säilyttämisen poikkeustilanteissa. Varalaskupaikan kohdalla 20 kV risteää varalaskupaikan sekä varalaskupaikan liitännäisalueen valtatie 4 paaluvälillä 5 650 – 6 100.

Varalaskupaikan ollessa lentokäytössä aiheutuu meluhaittaa erityisesti Välttikankaan alueelle. Lentomelua ei ole huomioitu yleissuunnitelman meluselvityksessä. Käytön aikaisena riskinä tunnistettiin varalaskupaikan lentoharjoitusten kiinnostavuus ja siitä mahdollisesti aiheutuva liikennehaitta.

Kaupunki huomauttaa, että jatkosuunnittelun yhteydessä on hyvä saada tietoon, kuinka usein varalaskupaikka on lentotoiminnan käytössä. Varalaskupaikan ollessa lentotoiminnan käytössä aiheutuu siitä meluhaittaa sekä tarvetta käyttää korvaavia liikenneyhteyksiä.

8. Onko kaupungilla huomauttamista yleissuunnitelmassa ehdotettuihin tieverkon hallinnollisiin muutoksiin?

Yleissuunnitelmassa esitetään seuraavat hallinnolliset muutokset:

- Nykyinen valtatie 4 muuttuu kaduksi Napapiirin pajakylän kohdalla. Kunnossapitovastuu siirtyy Rovaniemen kaupungille.
- Nykyinen valtatie 4 lakkaa maantienä Napapiirin kiertoliittymän ja Napapiirin pajakylän välillä. Tie joko puretaan tai se muuttuu kaduksi ja siirtyy Rovaniemen kaupungin kunnossapidettäväksi.
- Valtatie 4 rinnakkainen jalankulku- ja pyöräilyväylä lakkaa maantienä Santaparkin rampin ja Myllymäentien välisellä osuudella ja se puretaan.

Yleissuunnitelmassa esitetään alustavasti seuraavat toiminnalliset muutokset:

- Nykyisen valtatie 4 toiminnallinen luokka muuttuu seutu- tai yhdystieksi välillä Pukinpolku-Välttikangas.

Yleissuunnitelmassa esitetyt hallinnolliset ja toiminnalliset muutokset ovat alustavia ja niistä päätetään tiesuunnitelmassa.

9. Osallistuuko kaupunki hankkeen rakentamiskustannuksiin?

Kustannuksia muodostuu valtiolle ja Rovaniemen kaupungille. Kustannuksia voi muodostua myös johtojen ja laitteiden omistajille. Valtion ja kuntien välinen kustannusvastuu määräytyy kunnan ja valtion sopimien yleisperiaatteiden mukaan. Lähtökohtaisesti valtatie 4 parantamisen kustannuksista vastaa valtio. Kustannusjako arvioidaan tarkemmin tiesuunnitelmavaiheessa.

Rovaniemen kaupunki pitää tärkeänä, että kustannustenjaossa noudatetaan ”*Kunnan ja valtion kustannusvastuun periaatteet yleisen tien pidossa*” -julkaisua.

Uuden katuliittymän teon kustannuksista kadun osalta vastaa kunta ja yleisen tien osalta valtio. Milloin yleisen tien tekemisen yhteydessä rakennetaan silta, ali- tai ylikulkukäytävä uusien katu- tai ulkoiluyhteyksien järjestämiseksi yleisen tien poikki, valtio osallistuu edellä mainitun rakenteen rakentamiskustannuksiin 50 %:lla. Rakenteeseen luetaan kuuluvaksi myös mahdollisesti tarvittava pumppaamo. Muutoin kunta vastaa uusien katuyhteyksien tarvitsemien, yleisen tien poikki rakennettavien siltojen sekä ali- ja ylikulkukäytävien rakentamiskustannuksista. Valtio vastaa yleisten teiden valaistuksen rakentamisesta, jos valaistus katsotaan tarpeelliseksi liikenneturvallisuuden, alueen muun valaistuksen tai varustelun puolesta.

Yleisen tien pysäkkialueiden toteutuksesta ja kunnossapidosta vastaa valtio. Valtio vastaa myös yleisten teiden pysäkkikatosten rakentamisesta ja kunnossapidosta. Uuden tien rakentamisen tai nykyisen tien parantamisen yhteydessä, lisääntyvän meluhaitan poistamiseksi tai lievittämiseksi, tehtävien melusteiden rakentamisen kustannuksista vastaa valtio. Kunta osallistuu olemassa olevan meluhaitan torjumiseksi tehtävien melusteiden rakennuskustannuksiin 25 %:n osuudella. Yleisen tien melusterakenteiden omistaja on valtio, ellei toisin sovita.

Moottorikelkkareitin siirtämisestä ja kustannuksista vastaa valtio.

Rovaniemen kaupunki vastaa kustannusjaon mukaisista kaupungille kohdistuvista hankkeen kustannuksista, mikäli kaupunginvaltuusto myöntää talousarvioon hankkeelle tarvittavat määrärahat.

10. Onko kaupungilla kohteita, joissa voidaan hyödyntää hankkeessa vapautuvia maa-aineksia?

Kaupungilla ei tässä vaiheessa ole tiedossa sellaisia konkreettisia kohteita, joissa hankkeesta vapautuvia maa-aineksia voitaisiin hyödyntää. Mikäli tiehankkeen edetessä mahdollisia hyödyntämiskohteita ilmenee, asiaa voidaan tarkastella ja neuvotella erikseen. Muussa tapauksessa valtion tulee vastata vapautuvien maa-ainesten käsittelystä, kuljetuksista sekä muista niihin liittyvistä kustannuksista ja järjestelyistä.